

Hr. Rolds hemmelige dialektik

af Jørgen Michaelsen

Retfærdiggjort ligevægt

De fleste mennesker kan ikke lide kakerlakker, men hr. Rold havde ikke det fjerneste imod dem. "Kakerlakken er skabt til overlevelse," sagde han. "På den måde repræsenterer den en retfærdiggjort ligevægt." Hvis man spurgte, om han dermed mente, at dette at overleve i sig selv var udtryk for retfærdiggørelse, rystede hr. Rold på hovedet og sukkede højlydt, som om han søgte at være overbærende uden virkelig at være i stand til det. "Nej," sagde han så, "kakerlakken i sig selv lader mig selvfølgelig fuldkommen kold. Som art overlever den historiens mest utrolige påvirkninger. Men som enkeltindivid går kakerlakken til grunde med en karakteristisk knasen, når nogen træder på den. Den er robust og skrøbelig på én og samme tid. Det ene ophæver det andet. Sådan set er den retfærdiggjort ved sit formål, nemlig overlevelsen. Art og individ viser hen til hinanden og tegner hermed en ligevægtsfigur. Jeg er komplet ligeglad med kakerlakkerne, og derfor har jeg ikke noget som helst at indvende mod dem."

Vedligeholdelseskapløbet

På et tidspunkt talte jeg med hr. Rold om, hvad det i grunden vil sige at yde en original kulturel indsats. Jeg fremhævede en bestemt person, der efter min opfattelse kunne tjene som eksempel til efterfølgelse. "Dér tager du fuldstændig fejl," sagde hr. Rold. "Han er blot, hvad man kalder en *mecanicus*, altså leverandør af forudsigeligheder, der udelukkende bekræfter den herskende smag." Ved nærmere eftertanke måtte jeg erklære mig enig i dette. Men det førte os ud i en længere drøftelse af, hvad forudsigelighed er, og hvilken kulturel rolle den spiller. "Du kan ikke snyde mig ved at være enig med mig," sagde hr. Rold. "Omvendt hører divergens som regel også under konsensus. Selve viljen til udveksling af synspunkter, uanset hvor uforenelige de måtte være, er kilden til stadig mere af det samme. På den måde bidrager vi alle til den Store Konservative Orden, der er i verden. I virkeligheden ønsker den ene at overgå den anden i at vedligeholde det, der allerede er, netop ved at negere det på stadig mere eksotiske måder." Dette måtte jeg med det samme afvise som yderst problematisk, idet jeg fremhævede de absurde sociale og kulturelle konsekvenser, det måtte få. I stedet ville jeg anbefale en kritik, der ikke rettede sig mod noget som helst, men blot skaffede et vist pusterum, før den endelige kortslutning på et kommende tidspunkt kunne iværksættes. Men hr. Rold så blot på mig med et lunkent overbærende blik. "Det er da et fuldt respektabelt forslag," sagde han, "men desværre ikke andet end ønsketænkning. Vedligeholdelseskapløbet er for

længst begyndt, og dynamikken er nu så stærk og gennemgribende, at der ikke længere er nogen vej udenom. Verden vil bevares.”

Den bedst egnede situation

Engang mødte hr. Rold en af sine gamle venner. De kom til at tale om, hvad man vælger at rette sin opmærksomhed imod, hvordan man gør det, og hvilke konsekvenser det kan have. Da de i nogen tid havde drøftet sagen ud fra holdninger, som man ofte kan finde hos helt almindelige mennesker, opstod der en pause i samtalen. Hr. Rold sagde: “Med ethvert emne forholder det sig i grunden sådan, at man kan få det hele til at forstene alene i måden, man fremstiller det på.” Det gav vennen ham omgående ret i, og på ny var der en pause. Så sagde hr. Rold: “Jeg sidder for tiden derhjemme og skriver nogle fortællinger om alt muligt, og en af dem lyder nogenlunde sådan her. Et analyseobjekt med visse modifikationer var i krise, dyb krise. Hjælp! sagde objektet og rettede blikket mod de omkringstående, men de blev bare stående. Så blev jordkloden ramt af en stor asteroide, som man havde overset, og det blev de omkringståendes undergang. Til gengæld viste den nye situation sig meget gunstig for det modificerede analyseobjekt. I løbet af nogle få generationer var modifikationerne borte, og objektets efterkommere var ikke i krise. Alt var godt. Så dukkede nye omkringstående op. Men alle drog fordel af situationen. Der blev opstillet asteroideværn, og intelligensen skød i vejret.” Vennen syntes, det var en fin lille historie, og han sagde: “Man kan måske ikke se lige med det samme, hvad der i grunden ligger i den. Det er, som om den egentlige forventning ikke bliver indfriet. Til gengæld forventer man noget andet, der muligvis kan blive indfriet. Jeg tror, det er en fordel.” Hr. Rold svarede: “Man bør ikke trivialisere andres konklusioner. Men man kommer altid til at gøre det. Hvor begynder andres konklusioner overhovedet? Hvad ønsker man at sige, og hvis ansvar er det? Sådan er der i hvert fald mange, der tænker nu om stunder. For mit eget vedkommende vil jeg sige, at der kun bør være en vis forvirring, og det må altid være forvirring under ansvar. Og det er ikke en tilstand, som alle og enhver vil kunne holde ud at befinde sig i.”

The Discourse

En engelsktalende person var interesseret i, hvad hr. Rold egentlig foretog sig. Hr. Rold prøvede at forklare, at han blandt andet gerne ville afklare, hvad forholdet mellem kulturelle udsagn og det sociale legeme kan være.

Han kunne imidlertid konstatere, at den engelsktalende person mødte hans anstrengelser med stigende undren. Derfor besluttede han sig for at skitsere problematikken ved at fortælle følgende: “Once upon a time, apparently, there was (some sort of) discourse. It was eaten by some body politic. In times to come, nobody would talk about it. And in this way everybody forgot about the discourse (or whatever it was). If it was brought up every now and then, it would be on a completely fragmented or even unconscious level. By the way, what happened to the body politic? Well, we cannot be too sure about that. We may assume that it died a natural death when its time came. Would it be prepared to die? No, of course not.

How could anybody ever be? But this is not my point at all. Rather, the point is that the body politic never realized that it swallowed the discourse. As long as it lasted, the discourse (or whatever it was) lived a relatively happy life inside the guts of the body politic. It may be described as an endoparasite, but that depends. Nobody really cared about this. The discourse didn't kill the body politic anyhow."

Hypotetisk hypnose

Hr. Rold sagde: "Folk er som hypnotiserede. Eller er de? Det er muligt at antage, at det forholder sig sådan. Kun vor grundlæggende undren er tilbage. Men også her vil det være nødvendigt med visse forbehold, da det på ingen måde er entydigt givet, hvad denne undren skulle bestå i. Nogle vil se den som intet mindre end et uudforsket kontinent, mens andre vil foretrække at lade den være, hvad den måtte være. Atter andre vil anse den for en banalitet og måske endda prøve på at komme den til livs, fordi de i virkeligheden føler sig truet af den. Da det næppe er forbundet med pointe at imødegå disse positioner på mere artikuleret måde, vil jeg foreløbig anbefale, at man beskedent forholder sig til en hypotese om en hypotese."

Misbrug af selvindsigt

Engang gik jeg en tur og fik øje på hr. Rold, der befandt sig på det modsatte fortov. Han havde allerede set mig og skyndte sig at krydse den stærkt trafikerede gade. "Det var da en behagelig overraskelse, at vi sådan skulle mødes helt tilfældigt," udbrød han og gav hånd. Da vi havde talt sammen i et par minutter, kunne jeg ikke lade være med at spørge ham om det underlige i, at han på den ene side kunne mene, at al social omgang blot tjente det bestående i al dets omsiggribende ensartethed, mens han på den anden side selv var lidenskabeligt engageret i samtale hver eneste dag. Som svar på dette spørgsmål bevægede han sig ud i en omfattende redegørelse for nødvendigheden af at udvikle det rette strategiske forhold mellem subjektiv bevidsthed og objektiv reproduktion. Efterhånden mistede han dog entusiasmen og gad åbenbart ikke at konkludere noget. Der opstod en pause. Så sagde jeg med godartet skadefryd: "Ja, vi har vel alle vore indre modsigelser!" Et kort øjeblik troede jeg, at hr. Rold ville blive fortørnet og løbe tilbage til det modsatte fortov. Men i stedet kunne jeg se, at han kæmpede for at undertrykke et smil, idet han så væk fra mig. "Selv hvis man arbejder på en pølsefabrik, har man brug for at opøve et vist selskabeligt talent," svarede han dæmpet, muligvis med et glimt i øjet.

Fodfæste og stopklods

"Ideer er mentale akkumulationer," sagde hr. Rold. "De er som store klumper, der blokerer sprogstrømmen i bevidstheden. På denne måde får mange mennesker på et eller andet tidspunkt brug for en ideologisk bypass-operation, hvis de ønsker at overleve sprogligt. Og det viser sig i mange tilfælde at være en problematisk sag. Det er ikke alle og enhver, der er i stand til at gennemføre denne form for kirurgi. Der er mange kvaksalvere på det frie marked. Og skulle man få den idé selv at udføre

indgrebet, ender dette i langt de fleste tilfælde yderst fatalt.” Hvis man nu indvendte, at der vel også kunne ligge en nødvendighed i at overleve ideologisk, svarede hr. Rold: “Kun for så vidt det ideologiske tjener som brohoved i forhold til den sproglige bevidsthed, hvor det egentlige kritiske felttog finder sted. Det er katastrofalt, hver gang offensiven drives tilbage på grund af mangelfuld diagnose, lægesjusk eller malplaceret heroisme. For at kunne fortsætte må vi vide, hvor vi står — men heller ikke mere end dét.”

Den Revolutionære Begivenhed

Da hr. Rold engang blev spurgt om, hvornår revolutionen efter hans opfattelse burde finde sted, skar han ansigt og viste alle tegn på væmmelse. “Lad mig fortælle følgende om Den Revolutionære Begivenhed,” sagde han. “Den Revolutionære Begivenhed er blevet kastet hid og hid gennem historien, hen over hovedet på hvem som helst, og nu er den godt træt. Den er træt af alle dem, der hele tiden begærer den. Den Revolutionære Begivenhed prøver at undgå at blive taget til indtægt for ‘historiske brud’, ‘reorganisering af sanserne’ og den slags. Brændende genstande gør Den Revolutionære Begivenhed angst. Den Revolutionære Begivenhed har sur mave og halsbrand, og derfor sover den dårligt. Den drømmer kun om at kunne sove igennem, men nej; netop som Den Revolutionære Begivenhed endelig er faldet i søvn, bliver den straks vækket af nye billeder af brand, som er anstiftet af alle mulige, der bliver ved med at begære Den Revolutionære Begivenhed. Man kan kun føle medlidenhed med Den Revolutionære Begivenhed, der aldrig nogensinde finder hvile. Med tiden mister den forstanden og driver alene omkring på må og få som en zombi, indtil den tilfældigt bliver samlet op og indgår i nogens *freak show*. Den er et hjernedødt hylster, der sidder i et bur og vises frem for penge. Stakkels Den Revolutionære Begivenhed! Fuldkommen udbyttet og historisk misbrugt af tilfældighedernes spil ønsker Den Revolutionære Begivenhed blot at kunne dø. Men det kan den ikke. Selv om dens ungdommelige skønhed for længst har fortonet sig, er der altid nogen, der begærer den, tænder bål og får dens produktion af mavesyre til at vokse ukontrollabelt.”

Moderatorens weekend

Hr. Rold deltog engang i et offentligt arrangement, hvor et tidstypisk emne blev sat under debat. Selv om han ikke gjorde nogen dårlig figur udadtil, var hans indre reaktion stærkt blandet. Adspurgt om de nærmere nuancer i dette svarede hr. Rold på følgende måde: “Forestil jer en ganske særlig situation, hvor arvemassen har lagt sig som en lad og fedtet film over det pågældende emne. Det er endnu ikke på tide at komme væk. Arvemassen er stadig fredelig, den gør ikke nogen noget. Hvad skulle den i det hele taget også gøre? Ja, det er et ganske godt spørgsmål. Det er weekend, og om eftermiddagen afholder man så en rundbordsdiskussion. Man har inviteret i alt 9 deltagere, hvoraf 8 møder op. Spørgsmål: Har arvemassen lagt sig som en lad og fedtet film over det pågældende emne? Det ligger mere eller mindre i sagens natur, at der gives mange mulige tilgange og former for besvarelse. De 8 fremmødte føler sig inspireret på et utal af måder. Rundbordsdiskussionen varer 4-5 timer. Så

konkluderer moderatoren et eller andet. Konklusionen udformes af arrangørerne, og efter nogle dage sendes den til deltagerne med en stor tak for, at de ville deltage. Nu må jeg se at komme hjem, siger moderatoren. Han finder hurtigt sin cykel i cykelstativet og cykler en halv times tid. Hej, siger moderatorens kone og kysser ham på munden. Hej, siger moderatorens to børn, en pige og en dreng, mens de løber hen imod ham. Han omfavner dem og siger noget morsomt. Han er en kærlig far. De sætter sig alle ved bordet i køkkenet og spiser, mens de taler om, hvad de vil spise i morgen.”

Medløberens mirakel

For nylig talte jeg med hr. Rold om, hvilken status man kan tilskrive sengen. “Sengen kan betragtes som et metafysisk møbel,” sagde jeg. “Den er først og fremmest et drømmeapparat. Størrelser som død, fødsel, kvindelighed, surrealisme og sex knytter sig til den. Både modernismen og pligtens verden kan siges at være indskrevet i sengen.” Hertil svarede hr. Rold: “Ja, denne fristelse ligger lige for, og mange moderne mennesker har tænkt i disse baner. Problemet er bare, at sengen altid står tilbage i al sin urokkelige og dumme materialitet, når det hele er sagt. Så begynder den at knirke, og man tilkalder en håndværker for at forhindre, at den bryder sammen og dermed går til grunde som brugsobjekt. Håndværkeren reparerer sengen uden de store problemer, og sengens ejer er glad og tilfreds. Han tænker, at der trods alt er visse ting, der ikke bare bliver kasseret og erstattet af andre, sådan som man normalt ser det i forbrugersamfundet. Ejeren lader sig rive med af disse tanker, og en steril optimisme opløser ham. Han bliver efterhånden mere og mere transparent. Til sidst er han fuldkommen usynlig. Kun et mirakel kan redde hans virkelighed.”

Hyperparasitten

Engang var en af hr. Rolds venner blevet meget interesseret i parasitter. Ved at læse om emnet lærte han, at en parasit, der opholder sig inden i en anden parasit, kaldes en hyperparasit. Denne optagethed voksede gradvis til mere end fascination. Hver gang de mødtes, talte vennen kun om hyperparasitter, og det irriterede hr. Rold. Han overvejede, hvad han burde gøre ved sagen, og nåede frem til den løsning, at han ville finde et ømt punkt hos vennen og pirke til det, for på den måde at bortlede hans opmærksomhed fra hyperparasiternes verden. Han vidste, at vennen levede af at læse korrektur, og at han var en udpræget pedant, der i et og alt holdt sig til de gældende regler for sprogbrug. Derfor sagde hr. Rold en dag til ham: “Jeg er af den opfattelse, at man udmærket kan være en manieret korrekturlæser.” Vennen holdt omgående op med at tale om hyperparasitter og begyndte i stedet at gendrive hr. Rolds påstand. “Det troede jeg ikke, at jeg skulle høre fra dig,” sagde han med et ansigtsudtryk, som havde han taget alverdens byrder på sine skuldre. Sådan talte de nu i et længere stykke tid, og hr. Rold nød i fulde drag, og der var blevet skiftet emne. Så sagde vennen: “Hvad jeg mindst af alt forstår ved det hele, er, at du, så vidt jeg ved, selv er tilhænger af ordnede former i sproget. Er du ikke selv i stand til at se, at man slår sig for munden ved at mene, som du gør?” “Det kan meget vel

være,” sagde hr. Rold og trak på skuldrene. “Men der er to ting at sige til det. For det første bliver jeg mere og mere interesseret i, hvad manieret korrekturlæsning overhovedet kunne tænkes at være for en størrelse, jo mere vi taler om det. For det andet tror jeg ikke, at jeg er så ordentlig, som du antager. Det kan være sandt nok, at jeg ikke føler mig fristet af den helt store uorden. Den ligger såmænd alt for tæt på sin modsætning. Hvis det endelig skulle være, ville jeg hellere være en lort under nogens sko. Men det skulle være nogen, der var på vej til et middagsselskab. Det ville både skaffe mig et mellemværende med skoens ejer og selskabets vært, samtidig med at de to naturligvis ville være nødt til at forholde sig til hinanden på en ny måde.”

2012